

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นเรื่องการพัฒนาค่านิยมด้านการประหยัดในการจัดงานประเพณีในท้องถิ่นโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กรณีศึกษาชุมชนเทศบาลตำบลลาดใหญ่ อำเภอเมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ โดยได้ศึกษาค้นคว้า แนวคิด ทฤษฎีรวมถึงเอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการวิจัย ซึ่งจัดลำดับเนื้อหา ดังนี้

- 2.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.3 แนวคิดด้านการประหยัดในการจัดงานประเพณี
- 2.4 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม
- 2.5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

2.1 แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดนานกว่า 25 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ การพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนใช้ความรู้ความรอบคอบและคุณธรรมประกอบการวางแผนการตัดสินใจและการกระทำ (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ : 2553 .13)

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543) ได้อธิบายความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดในการเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของและเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พึ่งพาการอยู่กับสิ่งใด กล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยหลักการพึ่งพาตนเองมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ 1. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประนีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง

2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแกร่ง อีกระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่าโดยให้ยึดอยู่บนหลักการของการความยั่งยืน

4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศ และการพัฒนาจากภูมิปัญญาของเราด้วย

5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่ายในเวลา เช่นนี้ต้องปรับทิศทางใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเสี่ยงจากการก่อหนี้โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

สมพร เทพสิทธา (2548 , หน้า 102) ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน ทรัพย์สิน ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้ความสำคัญขยันหมั่นเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีสงบสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกันการมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

ณรงค์ โชควัฒนา (2541, หน้า 28-41) ได้ขยายความจากมุมมองธุรกิจและประสบการณ์ ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ใช่ถอยหลังเข้าสู่ระบบบรรพกาล แต่เป็นการสร้างรากฐานที่แข่งขันในระดับชาติและต่างประเทศได้ โดยถ้าชุมชนได้พัฒนามาถึงจุดที่มีการรวมตัวกันและใช้องค์ความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเอง ให้เป็นพันธมิตรกับรัฐบาลและองค์กรสังคมอื่น ๆ อย่างเสมอภาค หากองค์ความรู้ที่ประชาชนมีอยู่รวมกับความรู้ทางวิทยาการ ใหม่ ๆ ที่เข้ามา จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับทฤษฎีขั้นที่ 3 ซึ่งหมายความว่า เราพร้อมที่จะแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดการค้าและตลาดโลก

เสน่ห์ จามริก (2543 , หน้า 1-27) ให้มุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นทั้งหลักการและกระบวนการทางสังคมตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและขยายเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกินขึ้นไปถึงขั้นแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือนสร้างอาชีพและทักษะวิชาการที่หลากหลาย เกิดตลาดซื้อขาย สะสมทุน ฯลฯ บนพื้นฐานเครือข่าย

เศรษฐกิจชุมชนนี้เอง ที่เศรษฐกิจจะพัฒนาขึ้นอย่างมั่นคงรวมทั้งเทคโนโลยีซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนามาจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชาติและทั้งที่จะคัดสรรเรียนรู้จากโลกภายนอก “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีความหมายเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้กับ “โลกาภิวัตน์”

บุญเสริม บุญเจริญผล (2544 , หน้า 37-46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้เพียงพอกับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอต้องซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนี้การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและการบริโภค

วาสนา ศรีนวลใย (2551) แนวคิดและทิศทางการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 จึงเป็น “การสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ” โดยการพัฒนาแบบองค์รวมที่ยึด “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา ” และวิธีการพัฒนาอยู่บนพื้นฐานของ “ดุลยภาพเชิงพลวัต” ที่เชื่อมโยงทุกมิติอย่างบูรณาการ ทั้งมิติตัวคน สังคม และวัฒนธรรมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมือง รวมทั้งความสมดุลระหว่างมิติทางวัตถุ กับจิตใจของคนในชาติ ขณะเดียวกันมีดุลยภาพการพัฒนาระหว่างภายในคือ “ความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองของฐานรากของสังคมและความสมดุลในประโยชน์ของทุกภาคส่วนเศรษฐกิจและสังคม อย่างเป็นธรรม ” กับภายนอกคือ “ความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจและสร้างพันธมิตรการพัฒนาในโลกาภิวัตน์ ” โดยให้ความสำคัญกับการนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพและความได้เปรียบด้านอัตลักษณ์และคุณค่าของชาติทั้ง “ทุนสังคม” “ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ” และ “ทุนเศรษฐกิจ” มาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน

ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม (2542 : 45) กล่าวโดยสรุปว่า เศรษฐกิจพอเพียง ก็คือความพอดีและสมดุล เพราะฉะนั้นอะไรที่พอดีและสมดุลจะทำให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนได้ในระยะยาว ถ้าจะขยายความ เศรษฐกิจพอเพียงแบ่งออกเป็น 5 ประการ ได้แก่ ความพอประมาณมีเหตุมีผล และมีภูมิคุ้มกัน โดยมีปัจจัยสนับสนุน 2 ข้อ คือ เงื่อนไขความรู้ และเงื่อนไขคุณธรรมซึ่งทั้งหมดรวมแล้วก็คือความสมดุล เพราะถ้าไม่มีคุณภาพ ความรู้ก็เสียสมดุล ไม่ว่าจะเป็นชีวิต ครอบครัวองค์กรธุรกิจและประเทศก็ต้องใช้หลักการนี้ เพราะฉะนั้นแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้หมด ปัจจุบันก็มีทั้งบุคคลชุมชน ที่ใช้เศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตอยู่พอสมควรขณะที่ธุรกิจก็มีองค์กรจำนวนหนึ่งที่ไม่ได้เป็นองค์กรที่มุ่งกำไรสูงสุดองค์กรที่มีการป้องกันความเสี่ยง

ประเวศ วะสี (2542 : 4 – 6) ให้ความคิดเห็นว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้แปลว่าไม่เกี่ยวข้อง กับใครไม่ค้าขาย ไม่ผลิต ไม่ส่งออก ไม่ทำ เศรษฐกิจมหภาค แต่หมายถึง การที่มนุษย์เรามีความพอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ได้แก่ 1) พอเพียงสำหรับทุกคน 2) จิตใจพอเพียง 3) สิ่งแวดล้อมพอเพียง 4) ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง 5) ปัญญาพอเพียง 6) อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง และ 7) มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่รู้บวบ เต็มจนเต็วยววย ซึ่งเมื่อทุกอย่างเกิดความพอเพียง ก็จะเกิดความสมดุล คือ ความเป็นปกติและยั่งยืน ซึ่งอาจจะเรียกในชื่ออื่น ๆ ได้ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล หรือเศรษฐกิจบูรณาการ เป็นต้น

นิคม มูลิกะคามะ (2542 : 263) ให้ความเห็นว่าเศรษฐกิจพอเพียงไว้วางใจเป็นแนวทางพัฒนาตามทฤษฎีใหม่ ที่ทำให้ประเทศไทยอยู่ในสังคมโลกได้อย่างสง่างามน่าภาคภูมิใจ โดยที่สามารถผลิตทรัพยากรได้ตามภูมิปัญญาและเทคโนโลยีแบบไทย มีความพอเพียงในครอบครัว ชุมชนมีความเข้มแข็ง ช่วยตัวเองได้ วิธีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีสอดคล้องกับหลักธรรมคำสอนในศาสนา มีสังคมที่สงบสุข กินดีอยู่ดีขึ้น การผลิตอุดมสมบูรณ์พอเพียงที่จะค้าขายไปยังต่างประเทศ

สุรเกียรติ์ เสถียรไทย (2542 : 257) ได้กล่าวถึง เศรษฐกิจพอเพียงไว้วางใจเป็นปรัชญาของการพัฒนาตามกระแสเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีฐานคิดสำคัญที่การพัฒนาคนในชุมชน ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมควบคู่ไปกับการจรรโลงรักษาวัฒนธรรมชุมชน ทั้งนี้การพัฒนาคนจะต้องเริ่มที่การพัฒนาความคิดและจิตใจของคนให้รู้จักกินรู้จักใช้ตามอัตภาพและความจำเป็นในการดำรงชีวิต

สุเมธ ตันติเวชกุล (2543) ได้อธิบายความหมายของ เศรษฐกิจพอเพียงไว้วางใจ เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถของชุมชนเมือง รัฐ ประเทศ หรือภูมิภาคหนึ่ง ๆ ในการผลิตสินค้าและบริการทุกชนิดในการเลี้ยงสังคมนั้น ๆ ได้โดยไม่ต้องพึ่งพาปัจจัยต่าง ๆ ที่เราไม่ได้เป็นเจ้าของและเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคล คือ ความสามารถในการดำรงชีวิตได้อย่างไม่เดือดร้อน มีความเป็นอยู่อย่างประมาณตนตามฐานะ ตามอัตภาพ และที่สำคัญไม่หลงไหลไปตามกระแสวัตถุนิยม มีอิสรภาพไม่พัวพันการอยู่กับสิ่งใด กล่าวโดยสรุปคือ หันกลับมายึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ที่ส่งผลให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยหลักการพึ่งพาตนเองมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ คือ

1. ด้านจิตใจ ทำให้ตนเป็นที่พึ่งแห่งตน มีจิตสำนึกที่ดี สร้างสรรค์ให้ตนเองและประเทศชาติโดยรวม มีจิตใจเอื้ออาทร ประณีประนอม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง
2. ด้านสังคม แต่ละชุมชนต้องช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายชุมชนที่แข็งแรง อีสระ
3. ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ใช้และจัดการอย่างฉลาดพร้อมทั้งหาทางเพิ่มคุณค่า โดยให้ยึดอยู่บนหลักการของการความยั่งยืน
4. ด้านเทคโนโลยี จากสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงเร็ว เทคโนโลยีที่เข้ามาใหม่มีทั้งดีและไม่ดี จึงต้องแยกแยะอยู่บนพื้นฐานของภูมิปัญญาชาวบ้าน และเลือกใช้ที่สอดคล้องกับความต้องการและสภาพแวดล้อมของประเทศ และการพัฒนาจากภูมิปัญญาของเราด้วย
5. ด้านเศรษฐกิจ แต่เดิมนักพัฒนามักมุ่งที่การเพิ่มรายได้ และไม่มีการมุ่งที่จะลดรายจ่ายในเวลาเช่นนี้ต้องปรับทิศทางใหม่ คือต้องมุ่งลดรายจ่ายก่อนเป็นสำคัญ และยึดหลักพออยู่ พอกิน พอใช้ หลังจากนั้นจึงคิดหารายได้ในลักษณะค่อยเป็นค่อยไป หลีกเลียงจากการก่อหนี้โดยไม่มีผลตอบแทนที่คุ้มค่า และพยายามลดความเสี่ยงด้านต่าง ๆ

สมพร เทพสิทธา (2548 , หน้า 102) ระบุว่า เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ มีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจระบบทุนนิยม ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุซึ่งเป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวาง ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ

1. มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกิน ให้มีความยั่งยืนมั่นคงเพียร ประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตาม

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้และความยากจน สามารถพึ่งตนเองได้ มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2. มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณ และพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มต้นที่ตัวเอง โดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคงโดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอ เป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิบัติ

3. มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีสุข ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคี ร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอาเปรียบกันการมุ่งร้ายทำลายกัน

4. มิติด้านวัฒนธรรม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชัน ซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่งที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ

ณรงค์ โชควัฒนา (2541 , หน้า 28-41) ได้ขยายความจากมุมมองธุรกิจและประสบการณ์ว่า เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาเป็นขั้นตอนไม่ใช่ถอยหลังเข้าสู่ระบบบรรพกาล แต่เป็นการสร้างรากฐานที่แข่งขันในระดับชาติและต่างประเทศได้ โดยถ้าชุมชนได้พัฒนามาถึงจุดที่มีการรวมตัวกันและใช้องค์ความรู้ความสามารถในการพึ่งตนเอง ให้เป็นพันธมิตรกับรัฐบาลและองค์กรสังคมอื่น ๆ อย่างเสมอภาค หากองค์ความรู้ที่ประชาชนมีอยู่รวมกับความรู้ทางวิทยาการใหม่ ๆ ที่เข้ามา จะทำให้ชุมชนเข้มแข็งในระดับทฤษฎีขั้นที่ 3 ซึ่งหมายความว่า เราพร้อมที่จะแข่งขันเพื่อเข้าสู่ตลาดการค้าและตลาดโลก

เสน่ห์ จามริก (2543 , หน้า 1-27) ให้มุมมองเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงว่า เป็นทั้งหลักการและกระบวนการทางสังคมตั้งแต่ขั้นพื้นฐานและขยายเครือข่ายเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นการพัฒนาขีดความสามารถในการผลิตและบริโภคอย่างพออยู่พอกินขึ้นไปถึงขั้นแปรรูปอุตสาหกรรมครัวเรือนสร้างอาชีพและทักษะวิชาการที่หลากหลาย เกิดตลาดซื้อขาย สะสมทุน ฯลฯ บนพื้นฐานเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนนี้เอง ที่เศรษฐกิจจะพัฒนาขึ้นอย่างมั่นคงรวมทั้งเทคโนโลยีซึ่งจะค่อย ๆ พัฒนามาจากฐานทรัพยากรและภูมิปัญญาที่มีอยู่ภายในชาติและทั้งที่จะคัดสรรเรียนรู้จากโลกภายนอก “เศรษฐกิจพอเพียง” จึงมีความหมายเป็นเสมือนภูมิคุ้มกันให้กับ “โลกาภิวัตน์”

บุญเสริม บุญเจริญผล (2544 , หน้า 37-46) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิธีการดำเนินการเลี้ยงชีวิตแบบรู้จักพอ ด้วยการพยายามผลิตสินค้าขึ้นมาเองให้เพียงพอกับคนในครอบครัวกินและใช้ หากผลิตได้เหลือกินเหลือใช้จึงขาย หากผลิตได้ไม่พอสั่งซื้อบ้าง มิได้มุ่งผลิตเพื่อขายอย่างเดียวโดยไม่นำมาบริโภคด้วย นอกจากนี้การผลิตและการบริโภคต้องอยู่ในหลักของความพอดี รู้จักพอในการผลิตและการบริโภค

2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุก ระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี พอสมควรต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบและความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานทางของชนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี โดยปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้ (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2549 : 2)

2.2.1 กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทย สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลา และเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2.2.2 คุณลักษณะ เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับโดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง และการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

2.2.3 คำนียาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อม ๆ กันดังนี้

- 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
- 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
- 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

2.2.4 เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงนั้นต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ

- 1) เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ
- 2) เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.2.5 แนวทางปฏิบัติ / ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ คือ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้านทั้งด้าน เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยีจากการศึกษาปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุป หลักแนวคิด

โดยแสดงได้ดังแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ 1 แสดงสรุปปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ที่มา (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. 2549 : 5)

ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงจึงประกอบด้วยคุณสมบัติดังนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีไม่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ
3. ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

โดยมีเงื่อนไขของการตัดสินใจและดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียง 2 ประการ ดังนี้

1. เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วย ความรอบรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในการปฏิบัติ
2. เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้างประกอบด้วย ความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียรใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับ ชีรพงศ์ มหาวีโร (2550 : 23-32) “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เป็นปรัชญาการดำรงชีวิตและดำรงชาติให้ก้าวผ่านความคิดแบบตะวันตก ที่มีลักษณะเป็นเอกนิยม และทวินิยม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มีลักษณะเป็นพหุนิยมที่ยอมรับการดำรงอยู่ร่วมกันของสิ่งที่แตกต่างกัน โดยไม่จำเป็นต้องมีความขัดแย้ง มีพื้นฐานจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยที่เชื่อมโยงทุกมิติของวิถีชีวิต เข้าด้วยกันจึงเป็นทฤษฎีแบบบูรณาการ เป็นองค์รวม มีความเป็นสากล เข้าใจง่าย สามารถนำมาปฏิบัติและเกิดประสิทธิผล ประยุกต์ใช้ได้กับประชาชนทุกระดับตลอดเวลา ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชน จนถึงระดับรัฐ มีความร่วมสมัยขึ้นำสังคมให้สามารถรอดพ้นวิกฤต เป็นแนวทางในการวางแผนและพัฒนาประเทศภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้เป็นอย่างดี

ทั้งนี้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเข้าใจถึงสภาพสังคมไทย ดังนั้น ได้พระราชทานแนวพระราชดำริ หรือพระบรมราโชวาทในด้านต่างๆ จะทรงคำนึงถึงวิถีชีวิต สภาพสังคมของประชาชนด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด ที่อาจนำไปสู่ความขัดแย้งในทางปฏิบัติได้แก่พระราชดำริในการดำเนินชีวิตแบบพอเพียง

1. ยึดความประหยัด ตัดทอนค่าใช้จ่ายในทุกด้าน ลดละความฟุ่มเฟือยในการใช้ชีวิต
2. ยึดถือการประกอบอาชีพด้วยความถูกต้อง ซื่อสัตย์สุจริต
3. ละเลิกการแก่งแย่งผลประโยชน์และแข่งขันกันในการค้าแบบต่อสู้กันอย่างรุนแรง
4. ไม่หยุดนิ่งที่จะหาทางใช้ชีวิตหลุดพ้นจากความทุกข์ยากด้วยการขวนขวายใฝ่หาความรู้ให้มีรายได้เพิ่มพูนขึ้น จนถึงขั้นพอเพียงเป็นเป้าหมายสำคัญ
5. ปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่ว ประพฤติตามหลักศาสนา (จุไรรัตน์ แสนใจรักษ์ : 2553 :27)

2.4 แนวคิดด้านการประหยัดในการจัดงานประเพณี

การแต่งงาน

การแต่งงาน คือการทำพิธีเพื่อให้ชายหญิงอยู่กินกันเป็นผัวเมียตามประเพณี การแต่งงานถือเป็นการเริ่มต้นชีวิตครอบครัวของมนุษย์ในสังคม ผู้ที่จะมีครอบครัวได้ ก็คือ ชายหญิงที่อยู่ในวัยอันสมควร โดยชอบด้วยขนบธรรมเนียมประเพณีและตัวบทกฎหมายของสังคมซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ทำให้พิธีแต่งงานมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามคตินิยมของแต่ละท้องถิ่น โดยเริ่มจากการสู่ขอซึ่งเป็นเบื้องต้นของประเพณีแต่งงานของสังคมไทยถือเป็นเรื่องสิริมงคลของชายหญิงที่จะเป็นสามีภรรยา และเป็นการให้เกียรติแก่ฝ่ายหญิงด้วย

การสู่ขอ การสู่ขอมี 2 ขั้นตอน คือ การทาบหมั้นและสู่ขอ การทาบหมั้นเป็นการเริ่มต้นของการสู่ขอโดยฝ่ายชายจัดผู้ใหญ่ที่นับถือเป็น “เฒ่าแก่ทาบหมั้น” ไปทาบหมั้นกับผู้ใหญ่ฝ่ายหญิง เมื่อฝ่ายหญิงไม่ขัดข้องก็จะมีข้อตกลงเกี่ยวกับสินสอดทองหมั้นตลอดจนกำหนดวันเวลาที่ฝ่ายชายจะมาสู่ขอต่อไป ส่วนการสู่ขอ เป็นการยืนยันว่ายอมรับข้อตกลงพร้อมทั้งหารือเรื่องพิธีหมั้น พิธีแต่งงาน หรือ ฤกษ์ยามกันต่อไป

พิธีหมั้น เป็นการมอบสิ่งของให้ฝ่ายหญิงเพื่อแสดงความมั่นหมายว่าจะแต่งงานด้วย ปัจจุบันการหมั้นส่วนใหญ่นิยมใช้แหวนเป็นของหมั้น และพิธีหมั้นก็มีเพียงชายสวมแหวนหมั้นให้แก่ฝ่ายหญิง ต่อหน้าเฒ่าแก่และญาติผู้ใหญ่ของทั้งสองฝ่ายที่มาเป็นสักขีพยานและมีการเลี้ยงกันเล็กน้อยก็เป็นเสร็จพิธีหมั้น

พิธีแต่งงาน ในอดีตนิยมจัดกัน 2 วัน เรียกวันสูกดิบและวันแต่งงาน แต่โดยสภาพเศรษฐกิจปัจจุบันนิยมจัดให้เสร็จในวันเดียวกันซึ่งพิธีแต่งงานแนวประหยัดสามารถแบ่งออกเป็น 4 แบบดังนี้

พิธีแต่งงานแบบที่ 1 เป็นการดัดแปลงโดยตัดวันสูกดิบออกและจัดขั้นตอนให้รวบรัดขึ้น โดยเวลาเช้า นิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์ จากนั้นคู่บ่าวสาวตักบาตรเลี้ยงพระเป็นเสร็จพิธีสงฆ์ ช่วงบ่ายเจ้าบ่าวจัดขบวนขันหมากมายังบ้านเจ้าสาวมีการเชิญขันหมากตรวจสินสอด ให้บิดามารดาญาติผู้ใหญ่พร้อมทั้งอาจจดทะเบียนสมรสเสียก็ได้ พอช่วงเย็นมีพิธีรดน้ำคู่บ่าวสาวเพื่อเป็นการประหยัดอาจเชิญประธานเพียงหนึ่งท่านเป็นผู้รดน้ำและเจิมคู่บ่าวสาวจะนำของชำร่วยแจกผู้ร่วมงาน พอถึงช่วงกลางคืนบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่ก็จะทำพิธีส่งตัวเจ้าสาว พร้อมทั้งมีการให้อวาทและอวยพรตามธรรมเนียมเป็นอันเสร็จพิธีแต่งงาน

พิธีแต่งงานแบบที่ 2 ฝ่ายเจ้าบ่าวจะจัดขันหมากมายังบ้านเจ้าสาว พร้อมทำบุญตักบาตร แล้วจดทะเบียนสมรสในช่วงเช้า ต่อจากนั้นช่วงบ่ายก็จัดพิธีรดน้ำและเลี้ยงอาหารแก่แขกซึ่งจะเป็นอาหารว่างหรืออาหารเย็นก็แล้วแต่ความเหมาะสม พอช่วงกลางคืนก็จะมีพิธีส่งตัวเจ้าสาวโดยมีพิธีปูที่นอนแล้วให้อวาทและอวยพรแก่คู่บ่าวสาวโดยบิดามารดาหรือญาติผู้ใหญ่

พิธีแต่งงานแบบที่ 3 ในช่วงเช้าคู่บ่าวสาวจัดถวายสังฆทานแล้วร่วมกันตักบาตรที่หน้าบ้านหรือที่วัดต่อจากนั้นมีพิธีรดน้ำหรือผูกข้อมือจดทะเบียนสมรสซึ่งก็มีเฉพาะญาติผู้ใหญ่ของคู่บ่าวสาวเท่านั้นที่มาร่วมพิธี เสร็จแล้วช่วงเที่ยงก็มีการเลี้ยงอาหารซึ่งอาจจัดในหรือนอกสถานที่ก็ได้ตามสะดวกส่วนการส่งตัวเป็นการจัดภายในเท่านั้นเป็นอันเสร็จพิธี

พิธีแต่งงานแบบที่ 4 ช่วงเช้าเจ้าบ่าวเจ้าสาวถวายสังฆทานหรือตักบาตรที่หน้าบ้านหรือที่วัด ต่อจากนั้นบิดามารดาพร้อมทั้งญาติผู้ใหญ่ที่ใกล้ชิดจะรดน้ำอวยพรหรือผูกข้อมือแล้วไปจดทะเบียนสมรสเป็นเสร็จพิธีหรือในกรณีที่ต้องการให้กระชับที่สุดก็อาจมีเพียงถวายสังฆทานแล้วไปจดทะเบียนสมรสเสียก็ได้จะเห็นได้ว่าการที่คนเรารักกันและต้องการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันนั้น ไม่จำเป็นต้องมีพิธีที่ใหญ่โตให้สิ้นเปลือง เงินทอง เสมือนดำนํ้าพริกละลายแม่น้ำ เพียงแค่มิพิธีที่ถูกต้องและเหมาะสมกับสภาพแวดล้อม ในยุคสมัยปัจจุบันก็น่าเพียงพอแล้ว ซึ่งก็สามารถทำให้ชีวิตคู่ครองรักกันยืนนานได้เช่นกัน

แห่ขันหมาก

การแห่ขันหมากเป็นส่วนหนึ่งของประเพณีการแต่งงานของคนไทยในภาคกลาง โดยถือปฏิบัติกันมาแต่โบราณ เมื่อมีการทาบทามฝ่ายหญิงเรียบร้อยแล้ว ฝ่ายชายจะมีการแห่ขันหมากมาเพื่อทำพิธีหมั้นฝ่ายหญิง และนำไปสู่การรดน้ำ และส่งตัวเจ้าบ่าว และส่งตัวเจ้าสาว จึงถือว่าเป็นอันเสร็จพิธีการแต่งงานของคนไทย

ในขบวนขันหมากนำด้วย ขบวนการร่ายรำประกอบขบวนกลองยาวเกิดขึ้นอย่างสนุกสนาน และตามด้วยขันต่าง ๆ ดังนี้

1. ขันหมากหมั้น ประกอบด้วย

- ขันหมากเอก บรรจุหมากพลู ซึ่งถือว่าเป็นของใช้ประจำบ้านของคนไทยในอดีต
- ขันหมากโท บรรจุวัตถุมงคล อาทิ ข้าวเปลือก ถั่ว งา ใบเงิน ใบทอง ใบนาค ยอด

และดอกของดอกกรัก ดอกบานไม่รู้โรย ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการเจริญงอกงาม ความรักและการอยู่ร่วมกัน อย่างสงบสุขสมบูรณ์

2. ขันของหมั้น บรรจุของหมั้นต่าง ๆ เช่น เงิน ทอง แก้ว แหวนเงินสดค่าสินสอด และตามด้วยพานผ้าไหว้และของขวัญสำหรับพ่อแม่ฝ่ายหญิง

เมื่อขบวนแห่ขันหมากมาถึงบ้านฝ่ายหญิง เพื่อนฝ่ายหญิงจะตั้งประตูเงินประตูทองกั้นขบวนขันหมาก ถ้าฝ่ายชายจะผ่านต้องจ่ายค่าผ่านประตูเงิน ประตูทอง จึงเข้าสู่พิธีหมั้น และทำพิธีหมั้นตามประเพณี จึงถือว่าเป็นอันจบขบวนแห่ขันหมากอย่างสมบูรณ์ (www.culture.go.th)

การบวชแบบประหยัด

การบวชนั้นถือเป็นการทำบุญอันยิ่งใหญ่ ผู้ที่จะบวชจึงควรบอกไปยังท่านที่เคารพนับถือและผู้ที่มีรักมักคุ้นเพื่อให้มีโอกาสอนุโมทนาส่วนบุญด้วย การปฏิบัติในการบวชสามารถกระทำได้ดังนี้

1. ควรไปกราบลาท่านผู้ใหญ่ที่เคารพนับถือ ไม่ว่าจะเป็นญาติผู้ใหญ่ในทางงานหรือผู้บังคับบัญชา

2. ควรเตรียมดอกไม้ รูป เทียน ใส่พานไปลาบวชด้วย

3. เมื่อไปหาท่านผู้ใหญ่ และแจ้งให้ท่านรับทราบแล้ว ผู้ลาบวชควรวางพานซึ่งมีดอกไม้ รูป เทียน โดยนั่งคุกเข่า มือทั้งสองประคองถือพานสูงระดับอก แล้วกล่าวคำขอมา (กรรมใด ที่ข้าพเจ้าได้ล่วงเกินท่าน ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ด้วยเจตนาที่ดี มิได้เจตนาที่ดี ข้าพเจ้าขอมาโทษ ขอท่านได้โปรดให้อโหสิกรรมนั้นแก่ข้าพเจ้าด้วย) เมื่อกล่าวจบแล้ว ท่านจะกล่าวคำอโหสิกรรม คือ ยกโทษให้ (ข้าพเจ้าขอรับคำขอมาและอโหสิ หากข้าพเจ้าได้กระทำความล่วงเกินต่อท่าน ก็ขอมาและขออโหสิต่อกันด้วย) พอท่านกล่าวแล้ว ผู้ลาต้องกราบท่านอีกครั้งหนึ่ง

4. สถานที่ที่จะลาผู้ใหญ่ นั้น ควรเป็นที่บ้านของท่าน แต่หากไม่สะดวกจะลาที่ที่ทำงานก็ได้ ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงกาลเทศะ และความเหมาะสมเป็นเรื่องสำคัญ

5. การแจ้งให้ญาติพี่น้อง และเพื่อนฝูงทราบโดยการแจกการ์ดเพื่อแจ้งข่าวการบวช และขออโหสิกรรมก่อนบวชนั้น ในปัจจุบันได้ถือปฏิบัติกันทั่วไป เพราะทำได้สะดวกและทั่วถึง

การเตรียมก่อนบวช

ผู้จะบวชจำต้องปลงผมก่อนเข้าพิธีบวช และการปลงผมนี้มักนิยมให้พ่อแม่ ญาติผู้ใหญ่ หรือ พระภิกษุผู้เป็นที่เคารพเป็นผู้ขริบปลายผมให้ก่อนเป็นพิธีต่อนั้นก็ให้ผู้ชำนาญโกนผม หนวด เครา คิ้ว ของนาคนให้หมดจด ควรอาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด

สำหรับการแต่งกายของ ผู้จะบวช ควรนุ่งขาว ห่มขาว

แต่ในกรณีที่ไม่มีและหาลำบาก อาจแต่งกายสุภาพส่วนการสวมเสื้อครุยนั้นไม่ใช่สิ่งจำเป็น

การนำนาคเข้าโบสถ์

ในวันบวชผู้อุปการะในการบวช ผู้ที่จะร่วมพิธีบวชและนาคนำเครื่องอัฐบริขาร เครื่องใช้ ประกอบอื่นๆ ไปพร้อมที่โบสถ์ การไปโบสถ์นั้นไม่จำเป็นต้องแห่แห่น หรือมีแถวขบวนเพราะผู้จะครองสมณเพศจะต้องฝึกตนให้อยู่อย่างสันโดษ เรียบง่าย เว้นสิ่งฟุ่มเฟือย และการรื่นเริงทั้งปวง

เมื่อไปถึงโบสถ์ผู้ร่วมพิธีบวชและนาคจะเวียนรอบโบสถ์ 3 รอบ

เป็นประเพณี ฤๅ เพื่อแสดงคารวะต่อเขตแดนสงฆ์การเวียนรอบโบสถ์นั้นถ้ามีบิณฑบาต มาร่วมด้วยก็จะเป็นที่ชื่นใจ บิณฑบาตบิณฑบาตร มารดาอุ้มไตรจีวร หรือจะผลัดเปลี่ยนให้ญาติผู้ใหญ่ที่ไปร่วมงาน โดยมอบให้ญาติผู้ชายสะพายบาตร ญาติผู้ใหญ่อุ้มไตรจีวรก็ได้ ส่วนใหญ่ญาติมิตรก็ช่วยถือเครื่องอัฐบริขาร และเครื่องใช้ประกอบอื่นๆ เสร็จแล้วนำเครื่องบริขารและเครื่องใช้อื่นๆ เข้าไปตั้งในโบสถ์ก่อน นาคจะถวายดอกไม้ ธูป และจุดเทียนที่สีมาหน้าโบสถ์ และนั้งคุกเข่าประนมมือกล่าวคำวันทาสีมาและคำขอมาสำหรับบางวัดไม่มีการเวียนรอบโบสถ์และการวันทาสีมาเพราะเห็นว่าไม่จำเป็นเมื่อเข้าไปในโบสถ์นาคนำดอกไม้ ธูป เทียน อีกชุดหนึ่งบูชา พระประธาน โดยกล่าวคำบูชาพระ และวกลับมานั่ง ณ ที่ซึ่งจัดไว้ (WWW.oknation.net)

2.5 ทฤษฎีการมีส่วนร่วม

2.5.1 ความหมายของการมีส่วนร่วม

กรณีศึกษา ชุมชน (2524 : 11) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงความร่วมมือของประชาชนไม่ว่าของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคนที่พึงต้องกัน และเข้าร่วมรับผิดชอบเพื่อดำเนินการพัฒนา และเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ต้องการโดยการกระทำผ่านกลุ่มหรือองค์การ เพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526 : 25) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การให้ประชาชนคือริเริ่มในกิจกรรมต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแนวคิดทางยุทธศาสตร์ของหลักการพัฒนาชุมชนที่จะนำประชาชนให้บังเกิดความศรัทธาในตนเอง เชื่อมั่นในการดำเนินการตามโครงการพัฒนา ๆ ในชุมชน ซึ่งจะนำไปสู่ความสามารถและประสิทธิภาพในการปกครองตนเองตามแนวทางระบบประชาธิปไตยของประชาชน

วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน (2531 : 7) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายเข้าร่วมงานพัฒนาชนบทอย่างเต็มที่ในทุกขั้นตอน และเป็นผู้ที่มีส่วนได้เสีย และได้รับผลประโยชน์เสมอหน้ากันการมีส่วนร่วมของประชาชนจึงควรเริ่ม ตั้งแต่การศึกษาและวิเคราะห์ชุมชน เพื่อนำไปสู่การค้นหาค้นหาปัญหา การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการ และวางแผนในการเพื่อดำเนินการตามแผน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ดุขฎี อายุวัฒน์ และคณะ (2535 : 35) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการให้ โอกาสประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินงานตั้งแต่กระบวนการเบื้องต้นจนถึงกระบวนการสิ้นสุด โดยการเข้าร่วมอาจจะร่วมในขั้นตอนใดตอนหนึ่งหรือครบวงจรก็ได้ การเข้าร่วมมีทั้งรายบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน การรับผิดชอบร่วมกันเพื่อดำเนินการพัฒนาและ เปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการโดยการกระทำผ่านหรือองค์กรเพื่อให้บรรลุถึงการเปลี่ยนแปลงที่ พึงประสงค์

พุลศรี ไม้ทอง (2543 : 29) ได้ให้ความหมาย การมีส่วนร่วมไว้ว่า การมีส่วนร่วมหมายถึง การร่วมกันของบุคคลต่าง ๆ ทั้งประชาชน ภาครัฐบาล ภาคเอกชน ที่ร่วมดำเนินการร่วมฟัง ร่วมคิด ร่วมออกความคิดเห็น ร่วมสำรวจปัญหา ร่วมลงทุน ร่วมรับผลประโยชน์ ตัดสินใจใช้ความคิดสร้าง สรรค์ ในการดำเนินงานและร่วมแก้ไขปัญหามิใช่ปัญหาในชุมชนของตน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชน หรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนในการ จัดการควบคุมการใช้ และกระจายทรัพยากรที่มีอยู่เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจ และ สังคม ทำให้ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้ และภูมิปัญญาซึ่งแสดงออก (อริศ แสงอาทิตย์ 2552 : 28) เพื่อร่วมกันใช้ประโยชน์จากการรวมกลุ่มทำสิ่งที่ต้องการให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเจตจำนงค์ของกลุ่ม ที่ได้ตั้งไว้

เจริญ ภิสระ (2540) กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนมีอยู่ด้วยกัน 4 ประการ คือ

1. การที่กลุ่มประชาชนหรือขบวนการของประชาชนซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาเป็นผู้ยุ่ง นอกระบบราชการ ได้เพิ่มความสามารถในการควบคุมทรัพยากรและสถาบันต่างๆ ตามสถานะสังคม ที่เป็นอยู่

2. การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุม การใช้การกระจายทรัพยากรและปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคมเพื่อสร้างประโยชน์ต่อการดำรงชีพทาง เศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนได้พัฒนาการรับรู้และภูมิปัญญา ซึ่งแสดงออกในรูปการตัดสินใจในการกำหนดชีวิตของ ตนเอง

3. กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนาร่วมคิดร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเองร่วมในการใช้ความคิดที่สร้างสรรค์ ความรู้ความชำนาญร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมสนับสนุนผลการปฏิบัติงานขององค์กรและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง

4. กระบวนการที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายได้รับโอกาสและได้ใช้โอกาสที่ได้รับแสดงออกซึ่งความรู้สึกรู้สึกคิดแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขามีแสดงออกซึ่งสิ่งที่เขาต้องการแสดงออกซึ่งปัญหาที่กำลังเผชิญแสดงวิธีการแก้ไขปัญหาและการลงมือปฏิบัติโดยการช่วยเหลือของหน่วยงานภายนอกน้อยที่สุด

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2543) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมว่า คือการที่ประชาชนพัฒนาขีดความสามารถของตน ในการจัดการควบคุมการใช้และการกระจายทรัพยากรธรรมชาติตลอดจนปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ ในสังคม เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ประชาชนพัฒนาการรับรู้ สติปัญญาและความสามารถในการตัดสินใจกำหนดชีวิตด้วยตนเอง ถือว่าการมีส่วนร่วมเป็นวิธีการ (Means) และเป้าหมาย (Ends) เวลาเดียวกัน สอดคล้องกับ ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526) ที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่างๆ อันมีผลกระทบถึงตัวเอง ซึ่งใกล้เคียงกับความหมายการมีส่วนร่วมของ มรว.อศิน ระพีพัฒน์ (2527) ที่ได้ให้ความหมายไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การทำให้ประชาชนเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่าง ไม่ใช่เป็นการกำหนดจากภายนอกแล้วให้ประชาชนเข้าร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างจะต้องเป็นเรื่องที่ประชาชนคิดขึ้นมา

บัณฑิต อ่อนคำ (2553) ได้กล่าวว่าประชาชนจะเป็นผู้คิดค้นปัญหา เป็นผู้ทำทุกอย่างไม่ใช่หน่วยงานภายนอกกำหนดไปแล้วให้ประชาชนมาร่วมในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง แต่ทุกอย่างต้องเป็นประชาชนเป็นผู้คิดขึ้นเอง โดยเน้นการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันของประชาชนจากความคิดสร้างสรรค์นั้นประกอบกับความชำนาญ ความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนในการแก้ปัญหาาร่วมกัน มีการในวิทยาการที่เหมาะสม และการสนับสนุนตามผลการปฏิบัติขององค์กรและ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง สอดคล้องกับ ฅนภัทร ตั้งกิจวานิชย์ (2549) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่บุคคล กลุ่ม ได้รับโอกาสในการเข้าร่วมกระบวนการ การดำเนินกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในด้านการพัฒนา รวมไปถึงแนวทางการดำเนินการจัดการสิ่งแวดล้อมที่แสดงออกถึงความต้องการของตนต่อกลุ่ม องค์กร ชุมชน และภูมิภาค ในรูปแบบต่างๆ ของบุคคล กลุ่ม องค์กร

จากความข้างต้นสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ในการกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย การวางแผน และการดำเนินงานเพื่อกำหนดทิศทางของการจัดการน้ำเสียในเขตชุมชนมีแนวความคิดเหมือนกันที่จะใช้ประโยชน์ และสร้างประโยชน์จากทรัพยากรที่มีให้เกิดผลบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ชุมชนได้ตกลงและคิดร่วมกัน

2.5.2 รูปแบบของการมีส่วนร่วม

รูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นได้มีนักวิชาการเสนอไว้หลายรูปแบบ ดังนี้

กรณีศึกษา ชมดี (2524 : 15) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมประชุม (Attendance at meeting)
2. การมีส่วนร่วมออกเงิน (Financial contribution)
3. การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ (Membership on committee)
4. การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ (Position of leadership)
5. การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์ (Interviewer)
6. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน (Solicitor)
7. การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค (Customer)
8. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่มหรือผู้เริ่มการ (Entrepreneurs)
9. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน (Employers)
10. การมีส่วนร่วมเป็นผู้่อกรวัสดุอุปกรณ์ (Material contribution)

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527 : 14) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการมีส่วนร่วม ซึ่งสามารถจำแนกได้ 2 ประการ คือการที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้งของประชาชน (Representative organization) เช่น กรรมการของกลุ่ม กรรมการหมู่บ้าน และการที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open participation) เช่น สถาบันหรือหน่วยงานที่เชิญชวนหรือเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมเมื่อไรก็ได้ตลอดเวลา

นริวรรณ พรหมขุน และคณะ (2537 : 13) ได้ศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของ กรรมการศึกษาประจำโรงเรียนในโครงการการศึกษาเพื่อพัฒนาหมู่บ้านในเขตชนบทที่ยากจนจังหวัดขอนแก่น ได้แบ่งรูปแบบของการมีส่วนร่วมของกรรมการศึกษาไว้ 2 ด้าน คือ การมีส่วนร่วมด้านนโยบาย ได้แก่ การให้ข้อมูล การให้คำแนะนำ และการร่วมตัดสินใจ และการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ เช่น แรงงาน เงิน วัสดุอุปกรณ์ การประชาสัมพันธ์และการประสานงาน

โคเฮน และอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, n.d อ้างถึงใน ปทุม ปิยากุล, 2543 : 10) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 แบบ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) มี 3 ขั้นตอนคือ
 - 1.1 ริเริ่มตัดสินใจ
 - 1.2 ดำเนินการตัดสินใจ
 - 1.3 ตัดสินใจปฏิบัติการ

2.การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านทรัพยากร การบริหาร และการประสานขอความร่วมมือ

3.การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ทางด้านสังคมหรือประโยชน์ส่วนบุคคล

4.การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

มรว.อศิน ระพีพัฒน์ (2531) สรุปรูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา ในการพิจารณาปัญหาและจัดลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ

2. การมีส่วนร่วมในการค้นหาสาเหตุของปัญหา

3. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา และพิจารณาแนวทางและวิธีการแก้ปัญหา ได้แก่วางแผนโครงการเป็นขั้นเป็นตอนนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ

4. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ปัญหา เช่น การดำเนินโครงการซึ่งต้องทำประโยชน์กับโครงการ

5. การมีส่วนร่วมในการประเมินผลของกิจกรรม

John Cohen and Noman Uphoff (1980, อ้างในปาริชาติ วลัยเสียร, 2543) ได้แบ่งระดับของการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ระดับ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ประกอบด้วย การเริ่มตัดสินใจ ดำเนินการตัดสินใจ และตัดสินใจในปฏิบัติการ

2. การมีส่วนร่วมปฏิบัติการ (Implementation) ประกอบด้วย การสนับสนุนทรัพยากร การบริหาร การประสานความร่วมมือ

3. การมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ (Benefits) ประกอบด้วย ผลประโยชน์ทางด้านวัตถุ ผลประโยชน์ทางด้านสังคม หรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ลักษณะและรูปแบบของการมีส่วนร่วมนั้นมีหลากหลายตามลักษณะของวัตถุประสงค์กลุ่มเนื้อหาสาระของการบริหารจัดการภายในกลุ่ม รวมทั้งคุณลักษณะโดยพื้นฐานและความสัมพันธ์ของบุคคล กลุ่มองค์กรในการเข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการแบบมีเป้าหมายที่กำหนดไว้

2.5.3 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วม

นักวิชาการหลายท่าน ได้กล่าวถึงขั้นตอนของการมีส่วนร่วม พอสรุปได้ดังนี้

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2526 : 16) ได้สรุปขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา

2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินงานกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527 : 5) กล่าวถึง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายการพัฒนาที่กำหนดไว้ คือ

1. ร่วมมือการศึกษา ค้นคว้าปัญหาและสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยรว มตลอดจนความต้องการของชุมชน
2. ร่วมคิดหาและสร้างรูปแบบและวิธีการพัฒนา เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือสร้าางสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชนหรือสนองความต้องการของชุมชน
3. ร่วมวางนโยบายหรือแผนงานหรือโครงการหรือกิจกรรมเพื่อจัดและแก้ปัญหา และสนองความต้องการของชุมชน
4. ร่วมตัดสินใจใช้ทรัพยากรที่มีจำกัดให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
5. ร่วมจัดหรือปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนา ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล
6. ร่วมลงทุนในกิจกรรมโครงการของชุมชนตามขีดความสามารถของตนเองและหน่วยงาน
7. ร่วมปฏิบัติตามนโยบาย แผนงาน โครงการและกิจกรรมให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่วางไว้
8. ร่วมควบคุม ติดตามประเมินผลและร่วมบำรุงรักษาโครงการและกิจกรรมที่ได้ทำไว้ทั้งโดยเอกชนและรัฐบาลให้ใช้ประโยชน์และตลอดไป

บัญชา แก้วส่อง (อ้างถึงใน คมสัน ศรีมานะศักดิ์ , 2537 : 27) ได้ผสมผสานแนวคิดเชิงทฤษฎีของ Cohen และ Uphoff เข้ากับแนวคิดภาคปฏิบัติของอควิน รพีพัฒน์ ; เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง และคนอื่น ๆ จำแนกประเภทการมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการพัฒนาเป็น 5 ขั้นตอน คือ

- ขั้นที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นริเริ่มโครงการ
- ขั้นที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนโครงการพัฒนา
- ขั้นที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินโครงการ
- ขั้นที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลที่เกิดจากโครงการพัฒนา
- ขั้นที่ 5 การมีส่วนร่วมในขั้นประเมินผลโครงการพัฒนา

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมบัติ พันธวิศิษฐ์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงกับการอยู่รอดของชุมชนชนบทไทย กรณีศึกษาชุมชนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถานภาพทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนหมู่บ้านในสังคมชนบทไทย 2) เพื่อศึกษาระดับความพอเพียงทางเศรษฐกิจของครัวเรือนและชุมชนในสังคมชนบทไทย 3) เพื่อศึกษาปัจจัยทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับระดับความต้องการพอเพียงในครัวเรือน และชุมชน 4) เพื่อศึกษาสังเคราะห์แนวทางการดำเนินการเพื่อให้เกิดความพอเพียงทางเศรษฐกิจในระดับครัวเรือนและชุมชนที่สามารถอยู่รอดได้ในสังคมชนบทไทย ในการดำเนินการวิจัยจะเลือกภูมิภาคที่มีประชากรยากจนมากที่สุด คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนการเลือกจังหวัดจะเลือกโดยใช้เกณฑ์การกระจายพื้นที่ตามสภาพภูมิศาสตร์ โดยแบ่งเป็นอีสานเหนือ อีสานกลางและอีสานใต้ ซึ่งจังหวัดที่ได้รับการคัดเลือกศึกษาคือ หนองคาย ขอนแก่น และศรีสะเกษ ตามลำดับ เครื่องมือที่เก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งมีทั้งแบบสัมภาษณ์ผู้นำชุมชนและหัวหน้าครัวเรือนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะตอบปัญหาการวิจัยที่มุ่งสนใจเรื่องเงื่อนไขและระดับความพอเพียงทั้งในระดับครัวเรือนและชุมชน เศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีชีวิตและความเป็นอยู่ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การบริโภคและการแจกจ่ายผลผลิตภายในชุมชนและระหว่างชุมชนกับโลกภายนอกภายใต้ระบบเศรษฐกิจแบบเปิด โดยมีพฤติกรรมทางเศรษฐกิจแบบพอประมาณและมีเหตุผล มีความพยายามลดความเสี่ยงจากเหตุการณ์ที่ไม่อาจคาดหวังได้ พร้อมกับพยายามสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ สำหรับการศึกษามุ่งความสนใจไปที่หน่วยทางเศรษฐกิจสองระดับคือ ระดับครัวเรือนและระดับชุมชน ความพอเพียงทางเศรษฐกิจของหน่วยงานทางเศรษฐกิจทั้งสองระดับต่างมีความสัมพันธ์และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ความพอเพียงทางเศรษฐกิจทั้งระดับครัวเรือนและชุมชนมิได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ได้แก่ ที่ดิน เงินทุน เทคโนโลยี ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ความเข้มแข็งขององค์กรระดับชุมชน การศึกษาวัฒนธรรมและความเชื่อ ความขยันหมั่นเพียรและความอดทนของสมาชิกในครัวเรือน ซึ่งผลการศึกษาศรีเรือนและชุมชนตัวอย่างในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ครัวเรือนส่วนใหญ่ต่างมีหนี้สินและดิ้นรนเพื่อหารายได้ให้พอเพียงกับรายจ่าย ส่วนครัวเรือนที่มีระดับรายได้พอเพียงจะมีลักษณะการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตร และนอกเกษตร ซึ่งในส่วนครัวเรือนเกษตรที่มีรายได้พอเพียงก็จะเป็นการเกษตรแบบผสมผสาน มีปัจจัยการผลิตที่สำคัญเป็นของตนเอง โดยเฉพาะที่ดินและแรงงานที่พอเพียง รวมทั้งมีจำนวนวันทำงานที่สูงกว่าวันทำงานโดยเฉลี่ยของครัวเรือนทั่วไปด้วยจากการศึกษาพบว่าแรงงานหลักของครัวเรือนที่มีความพอเพียงจะอยู่ประมาณ 3.72 คน ขนาดที่ดินที่พอเพียงของครัวเรือนโดยเฉลี่ยเท่ากับ 16.20 ไร่ วันทำงานของแรงงานครัวเรือนในอาชีพหลักเฉลี่ยเท่ากับ 208.35 วันต่อคน ต้องการทุนเงินสดเพื่อการประกอบอาชีพเกษตรประมาณปีละ 15,001 – 20,000 บาทต่อครัวเรือน ซึ่งจำนวนเงินทุนดังกล่าวนี้สอดคล้องกับระดับการออมในรูปเงินสดที่ครัวเรือนคิดว่าพอเพียงด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าครัวเรือนในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูงมักจะมีรายจ่ายสูงตามไปด้วย การออมของครัวเรือนที่ศึกษาอยู่ในระดับต่ำมาก โดยมีครัวเรือนเพียงร้อยละ 19.36 ของครัวเรือนทั้งหมดที่มีการออมและส่วนใหญ่เป็นการออมในระดับต่ำคือไม่เกิน 10,000 บาทต่อครัวเรือน การส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในครัวเรือนและชุมชนในชนบทจำเป็นต้องดำเนินไปในหลายด้านและจำเป็นต้องร่วมมือกันทั้งส่วนของ

ภาครัฐ ครัวเรือนและชุมชน แต่ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือการส่งเสริมและกระตุ้นพลังขับเคลื่อนจากภายในครัวเรือนและของชุมชนเอง ทั้งนี้เพื่อสร้างองค์กรระดับชุมชนให้เข้มแข็งเพื่อแบ่งปันสงเคราะห์ ช่วยเหลือเกื้อกูลและแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจร่วมกัน

สมคิด พรมจัยและคณะ (2546) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับ เศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ : ความอยู่รอดของชุมชนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลง มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประวัติและการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง (พ.ศ. 2488-2544) 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ และ 3) ศึกษาแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ที่อยู่ในพื้นที่แถบนี้คือ กลุ่มชาติพันธุ์กวย ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่นี้มานานกว่า 3,000 ปีแล้ว ต่อมาภายหลังมี กลุ่มชาติพันธุ์เขมร ลาว และไทย -โคราช อพยพเข้าไปอยู่ในพื้นที่แถบนี้ตามลำดับ ปัจจุบันอีสานใต้ประกอบด้วยกลุ่มคน 4 กลุ่มชาติพันธุ์ คือ กวย เขมร ลาว และไทย-โคราช โดยมีกลุ่มชาติพันธุ์ลาวเป็นกลุ่มใหญ่ที่สุดในอดีตพื้นที่อีสานใต้ประกอบด้วยทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ การผลิตเป็นแบบยังชีพ โดยมีอาชีพหลัก คือ การทำนา โดยเฉพาะการปลูกข้าวหอมมะลิ วิธีการผลิตและวิถีชุมชนค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงทางธรรมชาติและ การเปลี่ยนแปลงของโลก วิธีการดำรงชีวิตของประชากรในหมู่บ้านอีสานใต้ในปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงไปจากวิถีชีวิตแบบสังคมเกษตรที่เรียบง่าย และสงบร่มเย็นดังเช่นในอดีต ต้องดิ้นรนเพื่อการอยู่รอดหารายได้มาจุนเจือครอบครัว บางครอบครัวหมดหวังกับอาชีพเกษตรกรรม จึงต้องจัดสรรแรงงานในครัวเรือนไปหารายได้จากภาคนอกเกษตร ซึ่งสร้างรายได้ให้แน่นอนกว่า ส่วนแรงงานในฟาร์มของครัวเรือนจะเป็นพวกคนแก่ เด็ก หรือคนที่ไม่สามารถหาตำแหน่งงานในภาคนอกเกษตรได้ การเคลื่อนย้ายแรงงานระหว่างเมืองกับชนบทมีความรวดเร็วขึ้น เพราะความสะดวกในด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ทำให้ชุมชนหมู่บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมอย่างรวดเร็วตามการเปลี่ยนแปลงของโลกภายนอก สาเหตุสำคัญที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้จากการผลิตเพื่อการค้าแยกการพิจารณาได้เป็น 2 ช่วง คือสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้แก่ อำนาจอริรัฐ การศึกษา และการศาสนา การคมนาคมทั้งทางรถไฟและถนน และสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจช่วงของการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ถึงปัจจุบัน ได้แก่ การเพิ่มขึ้นของประชากร การกำหนดกรอบการพัฒนาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และการรุกรายอย่างขนานใหญ่ของระบบทุนนิยม ปัจจัยที่มีผลต่อการคงอยู่ของเศรษฐกิจชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ มีหลายประการ ที่สำคัญได้แก่ วัฒนธรรมและความเชื่อ ความสามารถในการจัดการทรัพยากรภายในชุมชน ผู้นำองค์กรระดับชุมชน ความเข้มแข็งขององค์กรเศรษฐกิจและสังคมภายในชุมชน พฤติกรรมการผลิตและบริโภคของชุมชน การสะสมทุนและแหล่งทุนเพื่อการผลิต การใช้อำนาจอริรัฐ และผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงต่างๆ จากภายนอกชุมชน แนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของชุมชนหมู่บ้านอีสานใต้ มีหลายประการที่สำคัญ คือ การสร้างระบบเศรษฐกิจโดยยึดฐานทางวัฒนธรรม และใช้กระบวนการทางประชาสังคมร่วมกันจัดการทรัพยากรชุมชนให้เกิดประสิทธิภาพ มีผู้นำชุมชนที่เป็นที่ยอมรับ เข้มแข็งและสามารถแสวงหาความร่วมมือจากส่วนต่างๆ ได้ดี มีองค์กรทางเศรษฐกิจและสังคมในระดับชุมชนเข้มแข็ง มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตและบริโภคไปในทิศทางที่เน้นการพึ่งตนเองเป็นหลัก มีการสะสมทุนและใช้ทุนเพื่อการผลิตของตนเองเป็นหลัก ในด้านภาครัฐจะต้องลดบทบาทขึ้นเป็นเพียงผู้แนะนำและส่งเสริม

โดยชุมชนเองต้องพยายามสร้างภูมิคุ้มกันให้ตนเองจากการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และอื่นๆ อันเกิดขึ้นจากภายนอกชุมชน ชุมชนเองจำเป็นต้องเร่งฟื้นฟูฐานทางทรัพยากรทางธรรมชาติให้กลับคืนมาเป็นทุนทางธรรมชาติและในส่วนของภาครัฐเอง อาจออกกฎหมายเพื่อส่งเสริมการดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงอันจะเป็นแนวทางสำคัญในการนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

ชาญวิทย์ โวหาร (2546) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจน : ศึกษากรณีชุมชนประดิษฐ์โทรการ เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาบริบทของชุมชน ความคิดรวบยอดของชุมชนเข้มแข็ง และกระบวนการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจนในทัศนะคนในชุมชน ระเบียบวิธีวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการศึกษาชุมชนแบบมีส่วนร่วม (Participatory Learning and Appraisal: PLA) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือแบบสัมภาษณ์แบบเจาะลึก การจัดสนทนากลุ่ม การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การจัดเวทีชาวบ้านเพื่อนำเสนอข้อมูลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น โดยกลุ่มตัวอย่างประกอบด้วย ผู้นำชุมชนแกนนำ สมาชิกของกลุ่มกิจกรรม และตัวแทนสมาชิกชุมชน รวม 27 คน ผลการวิจัยพบว่า บริบทชุมชน เป็นชุมชนชานเมืองที่มีที่อยู่อาศัยหนาแน่น สมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เพราะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อนฝูง และส่วนใหญ่ย้ายถิ่นมาจากต่างจังหวัด มีการประกอบอาชีพเครื่องทองลงหิน ผู้นำได้รับการยอมรับจากคนในชุมชน เป็นแกนกลางประสานงาน ความร่วมมือในการทำกิจกรรม โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน ทุนของชุมชนประกอบไปด้วย ทุนทรัพย์ การมีเงินออม ทุนทางสังคมมีกลุ่มหัตถกรรมเครื่องทองลงความเข้มแข็งของอำนาจต่อรอง การกำหนดราคา มีสวัสดิการชุมชนผ่านกิจกรรมกองทุนชุมชนเมืองให้แก่คนยากจนหรือผู้ด้อยโอกาสให้เข้าถึงทรัพยากรของชุมชน มีผู้นำชุมชนสตรีจำนวนมากเป็นผู้คอยกระตุ้น ชี้นำชุมชน ให้มีความคิดที่กว้างไกล เปิดโลกทัศน์ให้แก่ชุมชนได้แสดงศักยภาพของตนเองตามความถนัดและความสามารถ มีเวทีชาวบ้านหรือการเข้าร่วมทำกิจกรรมของกลุ่มอย่างต่อเนื่อง 2) ความคิดรวบยอดของชุมชน คือ สมาชิกในชุมชนมีจิตสำนึกที่ติดต่อส่วนรวม มีวัฒนธรรมของชุมชน เป็นพื้นฐาน มีผู้นำที่มีความรู้ความสามารถ มีการสะสมทุนหรือสวัสดิการชุมชน รวมทั้งความตระหนักถึงความเป็นเจ้าของชุมชน 3) กระบวนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในการลดปัญหาความยากจนในทัศนะของคนในชุมชน ได้แก่ ขั้นตอนของการรวมพลังกลุ่มคนในชุมชน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม การสร้างทุนและจัดสวัสดิการชุมชน การประสานการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน กระบวนการที่เป็นขั้นตอนเหล่านี้ ถือเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในการลดปัญหาความยากจน คือ ลดความอึดอัดขัดสน และความไม่เสมอภาค ด้วยการมีกองทุน เงินออม เงินทุนหมุนเวียนสำหรับประกอบอาชีพ มีกิจกรรมที่เพิ่มรายได้ มีสวัสดิการของการช่วยเหลืองานฌาปนกิจศพ ทุนการศึกษาสำหรับเด็กยากจน เงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุ การช่วยเหลือผู้ติดเชื้อและครอบครัวที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์ การรวมกลุ่มและเครือข่าย รวมทั้งอาชีพ ประเด็นดังกล่าวเหล่านี้ ถือเป็นเรื่องที่ช่วยให้คนในชุมชนสามารถลดปัญหาความยากจนได้ ถ้าชุมชนสามารถธำรงความเข้มแข็งไว้ได้อย่างยั่งยืน

ทศมนพร พุทธจันทร์ (2547) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง: กรณีศึกษา ข้าราชการจังหวัดราชบุรี เพื่อศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรี ในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความ

คิดเห็นของข้าราชการจังหวัดราชบุรี ในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า มีระดับความคิดเห็นในการดำเนินชีวิตตามแนวคิดแบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง ด้านการรับรู้ เนื้อหาสาระ ด้านการนำมาใช้ประโยชน์ และด้านการนำไปประยุกต์ใช้ โดยภาพรวมอยู่ระดับค่อนข้างมากนอกจากนี้มีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ 1) องค์กร หน่วยงานที่ทำหน้าที่เกี่ยวกับการส่งเสริมสนับสนุน แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นต้องปรับแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการมากขึ้นในทุกระดับ เพื่อสนองต่อการปรับประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิต 2) หน่วยงาน ควรได้มีการเพิ่มพูนความรู้ พัฒนาศักยภาพของข้าราชการอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้เพื่อให้พัฒนาศักยภาพของตนเอง ปรับประยุกต์ใช้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวทางในการปฏิบัติงานอย่างมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคมของตนเองมากขึ้น 3) โอกาสในการให้ประชาชนทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วม เป็นสิ่งจำเป็นที่จำต้องกระทำเพื่อให้ประชาชนรู้สึกถึงความรับผิดชอบที่มีต่อชุมชน ช่วยเหลือ สนับสนุน การเชิดชูเกียรติ การนำเสนอบุคคลตัวอย่างที่มีการดำเนินชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี ให้แก่บุคคลได้เรียนรู้ ปรับประยุกต์ ปฏิบัติ ให้บังเกิดผลสัมฤทธิ์มากขึ้น 4) เห็นสมควรอย่างยิ่งที่ หน่วยงาน / ผู้บังคับบัญชาที่เกี่ยวข้องในการกำหนดนโยบาย ต้องปรับกระบวนการทศน์ ในการปฏิบัติตนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยตระหนักถึงความสำคัญต่อการปฏิบัติงาน ดังนั้น กระบวนการทำงาน ควรเป็นแบบการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ ยึดสายกลาง ประหยัด เพื่อให้ทุกคนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจะทำให้เกิดการ เสริมสร้างทักษะ ประสบการณ์ ความคิดให้แก่ทุกคน ทำให้เชื่อมั่น มีศักยภาพในการปฏิบัติงานยิ่งขึ้น ย่อมจะส่งผลต่อการปฏิบัติงานตอบสนองต่อนโยบายให้สำเร็จได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประการสุดท้าย 5) ภาคราชการ ควรเป็นองค์กรในการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ โดยดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง และเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้ประชาชนยึดถือแนวทางในการดำเนินชีวิต

ประภาพรรณ จันทรศิริ (2547) ได้ทำการศึกษาเรื่อง บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบล และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษา 1) บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินงานตามโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง 2) ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบล 3) ศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองขององค์การบริหารส่วนตำบล ผลการศึกษาพบว่า ยุทธศาสตร์ในเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองของกระทรวงมหาดไทย ทั้ง 9 กิจกรรม คือ กิจกรรมเกษตรผสมผสาน พัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก การระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ การพัฒนากลุ่มอาชีพ การทำฝักรักษาอ่างค์กรชุมชน การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน การจัดประชาคมตำบล การจัดตั้งศูนย์บริการเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพได้ดำเนินโครงการดังกล่าวไปแล้ว 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมการระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ กิจกรรมการพัฒนากลุ่มอาชีพ การพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชน กิจกรรมการจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน และกิจกรรมประชาคมตำบล เนื่องจากกิจกรรมดังกล่าวทางองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ถือว่าเป็นกิจกรรมที่สำคัญ ควรที่จะมีการดำเนินการก่อนที่จะมีโครงการเศรษฐกิจชุมชน ด้านอื่นๆ ตามมา โดยกิจกรรมดังกล่าว เป็นกิจกรรมที่องค์กรบริหารส่วนตำบลเชื่อว่าจะมีส่วนกระตุ้นเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่าย เพราะประชาชนสามารถมองเห็น

ประโยชน์ของกิจกรรมได้ชัดเจนกว่ากิจกรรมอื่นๆ การมีส่วนร่วมของประชาชนกับองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ในโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พบว่าประชาชนส่วนใหญ่มีระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจชุมชน โดยผ่านทางสื่อมวลชนและการประชาสัมพันธ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล ขณะที่ลักษณะการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากกิจกรรมที่องค์การบริหารส่วนตำบลจัดให้มีความซับซ้อนและยากต่อการทำความเข้าใจ เรียนรู้ ของประชาชนในพื้นที่และกิจกรรมดังกล่าวกำหนดมาจากหน่วยงานของรัฐซึ่งไม่ได้มาจากประสามติและความต้องการของประชาชนในพื้นที่ที่แท้จริง ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พบว่าปัญหาสำคัญคือ งบประมาณที่จำกัด บุคลากรขาดความรู้ และทักษะเกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง และประชาชนในพื้นที่ไม่มีจิตสำนึกรักถิ่นที่อยู่เพราะส่วนใหญ่เป็นคนอพยพมาจากที่อื่น ทำให้ขาดความร่วมมือในการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ข้อเสนอแนะในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง พบว่าหน่วยงานภาครัฐ และเอกชนในท้องถิ่น ควรร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลในการดำเนินโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองในพื้นที่ เพราะจะทำให้งานทำงานประสบผลสำเร็จมากขึ้น มีการฝึกอบรมให้ความรู้แก่เจ้าหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล เพื่อนำไปถ่ายทอดให้กับประชาชนในพื้นที่ และควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้มากขึ้น นอกจากนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลควรเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับแต่ละพื้นที่ที่มีความพร้อมในแต่ละด้าน และควรบรรจุเป็นแผนพัฒนาตำบลประจำปีขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อยู่ในระดับค่อนข้างมาก และพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการประยุกต์แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ ได้แก่ ระดับการศึกษา สาขาวิชา ที่จบการศึกษา อาชีพ ตำแหน่งทางสังคม ประเภทของช่องทางการรับสื่อ ลักษณะของสื่อที่รับเป็นประจำ การรับรู้เกี่ยวกับโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ การปฏิบัติตามโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริข้อเสนอแนะที่ได้จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือ การจัดโครงการเพื่อให้ความรู้แก่ประชาชน ควรมีการประชุมร่วมกันจากแต่ละเขต ในด้านเนื้อหาที่จะใช้ในการอบรม เพื่อที่จะปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกันควรมีการติดตามประเมินผลโครงการ จากหน่วยงานที่รับผิดชอบต่างๆ หลังจากที่ประชาชนเข้าร่วมโครงการแล้ว มีการนำสิ่งที่ได้รับจากตัวโครงการไปปฏิบัติมาก-น้อย ในระดับใดทางภาคประชาชน ยังมีความต้องการที่จะให้ทางภาครัฐ หรือสำนักงานเขต เข้ามาเป็นสื่อกลาง ในการสร้างเครือข่าย เพื่อการพัฒนาเป็นชุมชนเข้มแข็งในอนาคตต่อไป ควรมีการเพิ่มโครงการฝึกอบรมเป็นหลักสูตรต่อเนื่องจากโครงการชีวิตพอเพียงตามแนวพระราชดำริ โดยเน้นที่การนำไปประยุกต์ปฏิบัติโดยเฉพาะ

ชลิตดา สุขสวัสดิ์ (2547) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การสื่อสารกับการสร้างระบบเศรษฐกิจแบบพอเพียง และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในชุมชนบ้านนาทะเล ตำบลชัยชุมพล อำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ เพื่อศึกษาภูมิหลังเกี่ยวกับประวัติชุมชน การสื่อสารในชุมชน ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับความเติบโตของเศรษฐกิจพอเพียง และการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ทิศนะของชาวบ้านบ้านนาทะเลที่ได้ให้ความหมาย “เศรษฐกิจแบบพอเพียง” และ “ชุมชนเข้มแข็ง” เหมือนหรือแตกต่างจากกลุ่มผู้นำและบุคคลภายนอก ความขัดแย้งและวิธีการรอมชอมและบทบาทหน้าที่ในการสื่อสารเพื่อสร้างชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง และเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งของชาวบ้านผู้นำและบุคคลภายนอก

ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและการสัมภาษณ์เชิงลึก ผลการวิจัยพบว่า สภาพพื้นฐานของชุมชนการศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต และภูมิปัญญาและการสื่อสารในชุมชนถือได้ว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญที่เอื้อต่อระบบเศรษฐกิจพอเพียงและการสร้างชุมชนเข้มแข็งชาวบ้านมีวิถีท้องถิ่น มีทุนวัฒนธรรมที่เข้มแข็งคนในชุมชนสามารถใช้ทุนมาพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนได้ จึงทำให้เกิดพลังและเป็นชุมชนที่เข้มแข็ง มีการดำเนินชีวิตภายใต้เศรษฐกิจพอเพียง ชาวบ้านให้ความหมาย “เศรษฐกิจพอเพียง” ว่า การพึ่งตนเอง การใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์การพออยู่พอกิน การไม่ผลิตและบริโภคเกินกำลังการมีส่วนร่วมช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการชวนหาความรู้ โดยอาศัยภูมิปัญญาและความขยัน ชาวบ้านให้ความหมาย “ชุมชนเข้มแข็ง” ว่า คนในชุมชนสามารถทำกิจกรรมร่วมกัน ความสามัคคีกลมเกลียว การอยู่กันอย่างมีความสุข สภาพสังคมดี มีผู้นำชุมชนที่ดีคนในชุมชนให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม มีการฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่นและอนุรักษ์ไว้และมีสภาพเศรษฐกิจที่ดี จากการให้ความหมาย ชาวบ้านส่วนใหญ่มีความเข้าใจในความหมายอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะเป็นการรับรู้ได้ด้วยตนเองส่วนหนึ่งบวกกับที่ชาวบ้านได้รับวาทกรรมจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและไม่พบความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชาวบ้าน บทบาทหน้าในการสื่อสารของบุคคล 3 กลุ่มได้แก่ 1) ชาวบ้าน คือการรับข่าวสาร การถ่ายทอดข่าวสาร การสื่อสารกลับ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเสนอข้อมูล การแสดงความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การดูแลพื้นที่สาธารณะของชุมชน และการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของท้องถิ่น 2) ผู้นำ คือ ตัวประสาน ให้ข้อมูลข่าวสาร การส่งข่าวสาร การช่วยสื่อความหมาย สร้างความเข้าใจ การเรียกคนในชุมชนรวมตัวทำกิจกรรม และการช่วยอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น 3) บุคคลภายนอก คือ ให้ข้อมูลข่าวสาร การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วม การกระจาย ข่าวสารไปสู่ภายนอก การประชาสัมพันธ์ชุมชนไปสู่ภายนอก และการช่วยเผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งที่ใช้มาก คือ สื่อบุคคล และหอกระจายข่าว ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในชุมชน คือ หอกระจายเสียงทรุดโทรม เสียงไม่ค่อยดัง ชาวบ้านใช้ Internet ไม่เป็น และพูดอีกอย่างแต่เข้าใจอีกอย่าง แก้ไขโดย ติดตั้งลำโพงกระจายเสียงเพิ่ม จัดตั้งศูนย์คอมพิวเตอร์และ Internet ภายในหมู่บ้าน และการอธิบายให้เข้าใจ

วัชรินทร์ สายสาระ (2548) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนจนให้สามารถสร้างวิสาหกิจชุมชนเพื่อแก้ปัญหาความยากจน ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง : ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านเพิ่ม อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดเลย เพื่อศึกษาสภาพการปฏิบัติการแก้ไขปัญหาคความยากจนและพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนจนให้สามารถสร้างวิสาหกิจชุมชน ระบบเศรษฐกิจชุมชนแบบพอเพียงที่เหมาะสมเป็นระบบและยั่งยืนในพื้นที่ตำบลบ้านเพิ่ม โดยบูรณาการแผนงานและทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง เพื่อแก้ไขปัญหาคความยากจนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาพบว่า สภาพการแก้ไขปัญหาคความยากจนในพื้นที่ เป็นการกำหนดเงื่อนไขจากปัจจัยภายนอกเน้นการแก้ไขในมิติด้านการขาดแคลนรายได้เป็นหลักโดยการจัดสรรเงินทุนในรูปแบบโครงการต่างๆ ผ่านหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐ ในการแก้ไขปัญหาคความยากจน ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตระดับหมู่บ้าน แต่ยังไม่เกิดผลเชิงอุดมการณ์มากนัก และมีการส่งเสริมให้เกษตรกรปรับวิธีการผลิตทำการเกษตรแบบผสมผสานในระดับครัวเรือน ในส่วนของ อบต. พบว่ายังขาดมิติมุมมองในการแก้ไขปัญหาคเชิงระบบที่สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่สภาพดังกล่าวยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาคให้กับกลุ่มคนจนได้ เพราะว่ากลุ่มคนจนส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างเป็นหลัก ขาดแคลนที่ดิน

ทำกิน ด้านการพัฒนาศักยภาพกลุ่มคนจนพบว่า การใช้กระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมโดยเริ่มต้นจาก 1) การเรียนรู้เพื่อปรับวิธีคิด 2) การเสริมสร้างศักยภาพ 3) การลงมือทำ 4) การสะท้อนและสรุปผล ทำให้คนจนร่วมกันสร้างวิสาหกิจชุมชนโดยการรวมทุน ร่วมผลิต ร่วมบริหารจัดการ แบ่งกันบริโภค เป็นระบบเศรษฐกิจชุมชนของกลุ่มคนจนระดับหมู่บ้าน

สหทัย พลปถพี (2548) ได้ทำการศึกษาการนำเสนอแนวทางการพัฒนาคนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อ 1) วิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินการตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 2) วิเคราะห์การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 3) นำเสนอแนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้การวิจัยเอกสาร เพื่อกำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และใช้การวิจัยภาคสนาม เพื่อวิเคราะห์กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงและการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจริงในชุมชน การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีสัมภาษณ์เจาะลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมในชุมชนบท 3 แห่ง ในภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉยงเหนือ และภาคเหนือผลการวิจัยพบว่า 1) คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของคนตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงแบ่งเป็น 3 ประการคือ (1) พอประมาณได้แก่ พอประมาณกับศักยภาพของคน พอประมาณกับสภาพแวดล้อม และไม่โลภเกินไปจนเบียดเบียนผู้อื่น (2) มีเหตุผล ได้แก่ไม่ประมาท รู้ถึงสาเหตุ พิจารณาค้นหาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ (3) มีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ได้แก่พึ่งตนเองได้ทางเศรษฐกิจ พึ่งตนเองได้ทางสังคม คำนึงถึงผลประโยชน์มากกว่าระยะสั้น รู้เท่าทันและยอมรับต่อการเปลี่ยนแปลง ซึ่งคุณลักษณะทั้ง 3 ประการจะเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาความรู้และคุณธรรม ซึ่งเป็นเงื่อนไขหลักของการพัฒนา 2) กิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่ดำเนินตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถแบ่งได้ 4 ด้าน คือ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านเศรษฐกิจ กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสังคม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม กิจกรรมเพื่อสร้างความพอเพียงด้านจิตใจซึ่งกิจกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องมีการดำเนินไปพร้อมกันอย่างสมดุล จึงสร้างความพอเพียงให้เกิดขึ้นในชุมชนได้ 3) การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อพัฒนาคนไปสู่คุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงประกอบด้วย 2 รูปแบบคือ การเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนโดยตรง และการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคนในระบบที่ช่วยสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง 4) แนวทางการพัฒนาคนในชุมชนให้มีคุณลักษณะตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง แบ่งได้เป็น 2 ระดับ คือการพัฒนาความรู้และคุณธรรมในตัวบุคคลผ่านการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบและการพัฒนาชุมชนให้มีการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 4 ด้านอย่างสมดุลเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนและพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

สุวกิจ ศรีปัดถา (2549) ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน เพื่อศึกษาระดับความเป็นไปได้ของการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนลักษณะต่างๆ และเปรียบเทียบค่าระดับความเป็นไปได้ในการการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ในการดำเนินการธุรกิจ 4 ลักษณะ คือ พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และธุรกิจบริการ และศึกษาข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการประยุกต์หลักการจัดการธุรกิจตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน ผลการวิจัยพบว่าระดับความเป็นไปได้ในการประยุกต์หลักการจัดการเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชนทั้งโดยรวม

และจำแนกตามลักษณะของกิจการอยู่ในระดับมาก แนวปฏิบัติที่เป็นไปได้สูงและควรปฏิบัติอย่างมาก คือต้องประกอบการด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่เอาเปรียบผู้เกี่ยวข้อง เช่น ลูกค้า แรงงาน และผู้ส่งสินค้าหรือวัตถุดิบ หลักการ เงื่อนไข และแนวปฏิบัติตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปประยุกต์กับวิสาหกิจชุมชนได้ทุกประเภทและทุกลักษณะกิจการไม่แตกต่างกันข้อเสนอแนะที่สำคัญในการประยุกต์แนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน คือต้องให้ผู้ประกอบการเรียนรู้เข้าใจหลักการอย่างจริงจัง และควรประกอบการโดยยึดหลักปฏิบัติคือต้องมีคุณธรรมทำกิจการโดยความมีเหตุผลพอประมาณและสามารถคุ้มกันตนเองได้ อุ่มชูตนเองได้ให้ยืนบนขาตนเองได้ สรุปว่าแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงสามารถประยุกต์ใช้กับวิสาหกิจชุมชนทุกชนิด และทุกขนาดของกิจการได้เป็นอย่างดี

วารุณี ชินวินิจกุล (2549) ได้ทำการศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามความคิดเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนไม้เรียง อำเภอดง จังหวัดนครศรีธรรมราช 1. เพื่อศึกษากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงและปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น 2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนตามแนวคิดแบบเศรษฐกิจพอเพียง กรอบการศึกษาระบบการเรียนรู้ของชุมชนไม้เรียงประกอบด้วยขั้นตอนวิธีการ รูปแบบ และกิจกรรมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน และการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมของชุมชน ซึ่งสัมพันธ์กับปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอกและปัจจัยแวดล้อมของชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนไม้เรียงหมายถึงการที่ชุมชนมีการพึ่งตนเอง มีความพอเพียง/พอประมาณ รู้เท่าทันตนเองและผู้อื่น เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์ แบบเจาะลึกกับบุคคลที่เป็นกุญแจสำคัญจำนวน 4 คน และวิธีการบรรยายเชิงพรรณนา สรุปภาพรวมผลการศึกษาดังนี้

1. กระบวนการเรียนรู้ของชุมชนไม้เรียง พบว่าเริ่มจากการรวมตัวของผู้นำชุมชนที่มีการใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action research) อย่างง่าย เพื่อหาข้อมูลที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและความเห็นรวมของชุมชน และพบว่าการใช้ผลของการค้นหาวิจัยจากช่วงการริเริ่มก่อเกิดมาผลักดันให้ไปสู่การปฏิบัติ โดยใช้ภาวะผู้นำและกระบวนการกลุ่ม

2. กระบวนการถ่ายทอดความรู้ของชุมชนไม้เรียง เป็นการสร้างโอกาสให้คนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน หรือเป็นการยกระดับความสามารถในการคิดวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา ค้นหาและตัดสินใจ ในการกำหนดแผนหรือกิจกรรมทางเลือกใหม่ ๆ ในการแก้ไขปัญหาที่สามารถดำเนินการได้จริงและเท่าทันการเปลี่ยนแปลง โดยการสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนมุ่งเน้นการแก้ปัญหาด้วยการพึ่งตนเอง

3. ผู้นำชุมชนไม้เรียงใช้กระบวนการขับเคลื่อนที่นำไปสู่การสร้างชุมชนแบบองค์รวมที่มีความหลากหลายและปฏิสัมพันธ์ทางสังคม มีระบบการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันของคนทั้งในและนอกชุมชนในลักษณะเครือข่าย เป็นกระบวนการพึ่งตนเองที่ชาวบ้านและชุมชนร่วมกันพัฒนาทั้งด้านระบบคุณค่า กระบวนการเรียนรู้ และระบบการจัดการเพื่อการพัฒนาสังคมของชุมชนซึ่งทุกระบบจะต้องสอดคล้องประสานกัน ที่สำคัญคือมีการทำให้ยั่งยืนด้วยกระบวนการติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ แล้วนำผลที่ได้มาหาข้อสรุปเพื่อนำไปดำเนินการต่อไปหรือตัดสินใจปรับเปลี่ยนตามความเหมาะสมกับเป้าหมายที่ตั้งไว้

4. นโยบายของภาครัฐและแนวทางการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาตามกระแสหลัก และกระแสการบริโภคนิยม ทำให้ชุมชนประสบปัญหาความเดือดร้อน ขาดความเชื่อมั่นในการแก้ไข

ปัญหาของตนเอง ผู้นำชุมชนใช้กระบวนการสร้างปัญญาเป็นเครื่องมือการพัฒนาและให้โอกาสคนซึ่งจะต้องสอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของชุมชน ด้วยการนำเอาวิทยาการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้กับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ ทั้งนี้ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนไม่เรียง ขึ้นอยู่กับคน ความรู้ ทรัพยากร การฟื้นฟูความสัมพันธ์ในอดีตของคนในชุมชนให้กลับคืนมา โดยวงจรของการพัฒนาจะดำเนินการไปตามครรลองธรรมชาติ เพื่อให้คนเกิดความมั่นใจในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ใช้องค์กรชุมชนและเครือข่ายเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาการเรียนรู้ และใช้แนวทางการพัฒนาธุรกิจชุมชนแบบครบวงจรเป็นกระบวนการที่จะนำไปสู่ฐานคิดของการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อความพอเพียงอย่างแท้จริง ข้อเสนอแนะ

1. รัฐบาลการให้ความสำคัญกับการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงและผลักดันให้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง ควรมีนโยบายจัดตั้งศูนย์เศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นสถาบันกลางทำหน้าที่กำหนดทิศทางและกระบวนการต่าง ๆ ในการขับเคลื่อนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน มีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนเพื่อการขับเคลื่อนและการศึกษาวิจัยทั้งในระดับบุคคลองค์กร หรือเครือข่ายองค์กรชุมชนที่มีการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปปฏิบัติ

2. กระทรวงศึกษาธิการควรส่งเสริมและสนับสนุนแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยให้สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ในท้องถิ่นทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีการเรียนการสอนในด้านสังคมศาสตร์ได้นำร่องพัฒนารูปแบบการศึกษาหรือการเรียนรู้คู่ขนาน โดยการมีสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นเข้าไปเป็นผู้ประสานถ่ายทอดทางวิชาการเพื่อการเผยแพร่อย่างกว้างขวางต่อไป

ชุดิรัักษ์ ใจชื่น (2549) ได้ทำการศึกษา เรื่อง การนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างความมั่นคงของมนุษย์ : ศึกษากรณีศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนตำบลบางนางลี่ อำเภอมัทพวา จังหวัดสมุทรสงคราม 1.เพื่อศึกษาการนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปสร้างความมั่นคงของมนุษย์ 2.เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของประชาชน กรอบแนวคิดในการศึกษาประกอบด้วยตัวแปรตามคือ ความมั่นคงของมนุษย์ กับตัวแปรอิสระ ได้แก่ การพึ่งตนเอง ความพอเพียงและการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ผลการศึกษาผ่านข้อเสนอแนะ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสนับสนุนให้ประชาชนนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไปใช้ดังนี้ 1) ควรส่งเสริมการพึ่งตนเองทั้งปัจจัยภายนอกได้แก่ เทคโนโลยีทางการเกษตรที่ช่วยเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ผลดีขึ้น ความรู้เกี่ยวกับการจัดตั้งสหกรณ์และพัฒนาส่งเสริมปัจจัยภายในที่มีอยู่แล้ว ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติ ผลผลิตทางการเกษตร ภูมิปัญญาท้องถิ่น (กลุ่มแปรรูป กลุ่มหัตถกรรมว่าวไทย ฯลฯ) ประชาสัมพันธ์ให้คนมาใช้ “ ทฤษฎีใหม่ ” เกษตรอินทรีย์ ปุ๋ยชีวภาพ เพื่อให้ประชาชนมาสนใจประกอบอาชีพเกษตรกรรมดั้งเดิม ที่มีอยู่ให้มีผลผลิตที่สูงขึ้นกว่าเดิม ดีกว่าการออกไปประกอบ อาชีพรับจ้างในโรงงานอุตสาหกรรม เพราะผลการวิจัยพบว่า อาชีพเกษตรกรรมมีความมั่นคงกว่าอาชีพรับจ้าง 2) ควรส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันแก่ประชาชนในหมู่บ้านให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสาร เทคโนโลยีใหม่ ใช้หลักธรรมในการดำรงชีวิตเพื่อปลูกฝังความมั่นคงทางจิตใจให้แก่เด็กตั้งแต่ยังเด็ก ถ่ายทอดความรู้ด้านเกษตรกรรมให้แก่บุตรหลานตั้งแต่ยังเยาว์วัย เด็กจะได้ซึมซับภูมิปัญญาท้องถิ่นดั้งเดิมของบรรพบุรุษและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้คงอยู่ชั่วบุตรหลานต่อไปในอนาคต จะช่วยแก้ปัญหามลกระทบของวิกฤตเศรษฐกิจในระดับชุมชน ระดับตำบล ระดับอำเภอ และระดับจังหวัดได้ในที่สุด

ณัฐวุฒิ บำรุงแจ่ม (25 50) ได้วิจัยเรื่อง ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงกับการดำเนินชีวิตของ นักศึกษา: กรณีศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สรุปประเด็นจากการวิจัยครั้งนี้ผล การศึกษาพบว่า

1. ด้านความเข้าใจโดยทั่วไปเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงนั้น จากผลการศึกษาพบว่าประชากร กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจว่า เศรษฐกิจพอเพียงทำให้สามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุด โดยรองลงมาคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการเดินสายกลางและความพอเพียงคือไม่ฟุ้งเฟ้อหรือกระเปียดกระเสียร
2. ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักความพอประมาณ พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในเรื่อง ปริมาณการบริโภคของตนเองมากที่สุดรองลงมาคือระดับรายได้ที่ได้รับ การเข้าชั้นเรียนของตนเอง
3. ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักความมีเหตุผล พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจใน เรื่อง การยึดหลักประชาธิปไตยในการทำงานร่วมกับเพื่อน มากที่สุด รองลงมาคือ การวางแผนการใช้ ใช้จ่ายของตนเองในชีวิตประจำวัน โดยและการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างคุ้มค่าและประหยัด
4. ด้านการดำเนินชีวิตโดยการสร้างภูมิคุ้มกัน จากการศึกษาพบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่างมี ความเข้าใจในเรื่องการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันเบื้องต้นมากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องการหมั่นฝึกสมาธิให้มั่นคง เที่ยงธรรมและตั้งมั่นอยู่ในหลักศีลธรรม เป็นการเตรียมความพร้อม ให้กับตนเอง และ เรื่องการสร้างวินัยในการออม เช่น การฝากเงินออมทรัพย์ การซื้อพันธบัตรรัฐบาล สลากออมทรัพย์ ฯลฯ ถือเป็นภูมิคุ้มกันตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง
5. ด้านการดำเนินชีวิตตามหลักด้านความรู้และคุณธรรม พบว่าประชากรกลุ่มตัวอย่าง ประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในเรื่องการเพิ่มพูนความรู้ โดยการติดตามข่าวสาร ทำให้ท่านรู้เท่า ทันสถานการณ์ในปัจจุบัน มากที่สุด รองลงมาคือ เรื่องแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นวิถีการดำเนิน ชีวิตที่ใช้คุณธรรมนำความรู้ และ เรื่องการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเรียนรู้จากการ ปฏิบัติจริงและประเมินผลของการปฏิบัติ ด้านความเข้าใจต่อหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า ประชากรกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความเข้าใจเศรษฐกิจพอเพียงในระดับปานกลาง

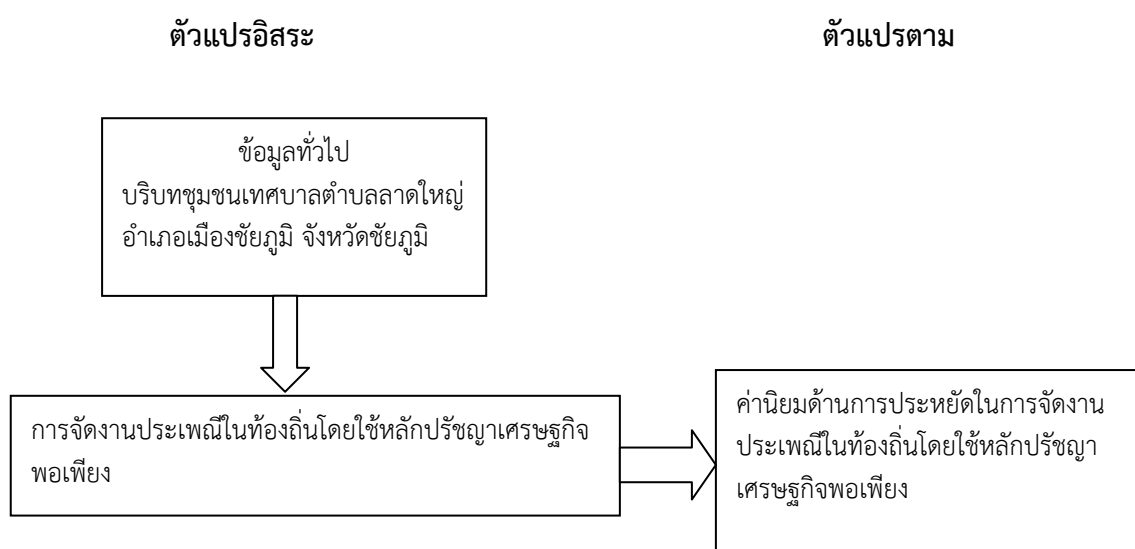
วิเชียร วิทยอดม และเขมมารี รักษาชูชีพ (2553) ได้วิจัยเรื่องทัศนะของนักศึกษาต่อการนำ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ้งเฟ้อ: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัย เทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี ผลการศึกษาพบว่า ทัศนะของนักศึกษาในด้านความพอประมาณอยู่ใน ระดับปานกลาง โดยนักศึกษาไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูงเกินไป หากมีความจำเป็นต้องใช้ นักศึกษา จะ เลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพงสูงที่สุด นักศึกษามีการจัดสรรเงินที่ได้รับให้เพียงพอ โดยไม่ ต้องขอจากผู้ปกครองเพิ่มต่ำที่สุด ทัศนะด้านความมีเหตุผลของนักศึกษาอยู่ในระดับ ปานกลาง โดย การซื้อสินค้าที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในระดับสูง และนักศึกษามีการซื้อสินค้าที่ใช้ในการศึกษา การ ใช้จ่ายเงินด้วยความมีเหตุผลไม่ฟุ้งเฟ้อ และการพยายามหาสาเหตุและแก้ไข้ปัญหาในเรื่องการใช้ ใช้จ่ายอย่างมีสติต่ำที่สุดทัศนะด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ตักศึกษามีระดับของทัศนะอยู่ในระดับปานกลาง นักศึกษาใช้จ่ายด้วยความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้สูงที่สุด การหารายได้เพิ่ม เพื่อช่วยเหลือครอบครัว ต่ำที่สุดปัจจัยที่มีผลต่อทัศนะของนักศึกษา ต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหา ความฟุ้งเฟ้อ ได้แก่ คณะที่นักศึกษาสังกัด การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ การรับรู้ปัญหาด้านสังคม และการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยตัวแปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการ นำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ้งเฟ้อของนักศึกษาได้มากที่สุด คือ การรับรู้ปัญหา ด้านสิ่งแวดล้อม รองลงมา คือ การรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ส่วนการรับรู้ปัญหาด้านสังคม เป็นตัว

แปรที่มีอิทธิพลและสามารถอธิบายความผันแปรของการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยของนักศึกษาได้น้อยที่สุด

นันทปราชญ์ นันทวิวัฒน์กุล และสุภิญญา อนุทานนท์ (2551) ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มวัยรุ่น การวิจัยนี้เพื่อวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น การประยุกต์ใช้และแนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในวัยรุ่น โดยกำหนดวัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 12 แห่งในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลรวมผลการวิจัยพบว่า มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลางร้อยละ 66.47 ระดับมากร้อยละ 17.34 และระดับน้อยร้อยละ 8.67 เป็นสามลำดับแรก ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเงินระดับน้อยร้อยละ 36.00 สังคมการคบเพื่อนที่ระดับมากร้อยละ 36.64 การคบคนรักที่ระดับมากร้อยละ 31.25 การศึกษาระดับปานกลางร้อยละ 36.84 ครอบครัวในระดับมากที่สุดร้อยละ 28.00 ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันในระดับการประยุกต์ใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 80 แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มวัยรุ่นได้แก่ การใช้สื่อโทรทัศน์ วิชิตูหนังสือต่าง ๆ กระตุ้นร้อยละ 31.68 สมาชิกในครอบครัวกระตุ้นร้อยละ 29.50 และสถานศึกษา กระตุ้นร้อยละ 13.98 เป็นสามลำดับแรก วัยรุ่นกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาในสถานศึกษาระดับอุดมศึกษาจำนวน 12 แห่งในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑลรวมผลการวิจัยพบว่า มีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีการประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงระดับปานกลางร้อยละ 66.47 ระดับมากร้อยละ 17.34 และระดับน้อยร้อยละ 8.67 เป็นสามลำดับแรก ประยุกต์ใช้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านการเงินระดับน้อยร้อยละ 36.00 สังคมการคบเพื่อนที่ระดับมากร้อยละ 36.64 การคบคนรักที่ระดับมากร้อยละ 31.25 การศึกษาระดับปานกลางร้อยละ 36.84 ครอบครัวในระดับมากที่สุดร้อยละ 28.00 ซึ่งไม่มีความแตกต่างกันในระดับการประยุกต์ใช้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับร้อยละ 80 แนวทางการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในกลุ่มวัยรุ่นได้แก่ การใช้สื่อโทรทัศน์ วิชิตูหนังสือต่าง ๆ กระตุ้นร้อยละ 31.68 สมาชิกในครอบครัวกระตุ้นร้อยละ 29.50 และสถานศึกษา กระตุ้นร้อยละ 13.98 เป็นสามลำดับแรก

2.7 กรอบแนวคิดการวิจัย

“ การพัฒนาค่านิยมด้านการประหยัดในการจัดงานประเพณีในท้องถิ่นโดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านลาดใหญ่ ตำบลลาดใหญ่ อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ ” เป็นโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ระหว่างโรงเรียนบ้านลาดใหญ่ และมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ เป็นภาคีร่วมในการวิจัย เพื่อการพัฒนา ค่านิยมด้านการประหยัดของบุคคลในชุมชน หน่วยงาน และองค์กรในชุมชนเทศบาลตำบลลาดใหญ่ อำเภอมืองชัยภูมิ จังหวัดชัยภูมิ

ภาพประกอบที่ 2.1 กรอบแนวคิดของการวิจัย